

**АДРЕСИ
ПЕРЕДОВОГО ДОСВІДУ
ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОЇ
ТВОРЧОСТІ ЛУГАНЩИНИ**

Управління освіти і науки
Луганської обласної державної адміністрації
Луганський обласний еколого-натуралістичний
центр учнівської молоді

Присвячується
80-річчю юннатівського руху на Луганщині

**Адреси передового досвіду
еколого-натуралістичної творчості
Луганщини**

(Довідник)

Луганськ 2007

УДК [504: 374] (03)

Даний довідник містить інформацію про всі позашкільні навчальні заклади еколого-натуралістичного напрямку Луганської області. В ньому, також, наведені основні форми організації позашкільної та позакласної еколого-натуралістичної роботи з учнівською молоддю області (еколого-натуралістичні центри на базі різних типів навчальних закладів, екологічні клуби, екологічні експедиції, шкільні лісництва, музеї хліба тощо).

Створення довідника має на меті упорядкування статистичної інформації, показ мережі позашкільних еколого-натуралістичних закладів області, знайомство з основними досягненнями і досвідом роботи еколого-натуралістичних закладів за останні роки.

Присвячується 80-річчю юннатівського руху на Луганщині

Укладачі:

Соловйова В.С., заступник директора Луганського облЕНЦ,
Кельціян Н.Ю., зав. відділом Луганського облЕНЦ

Відповідальний за випуск:

Яковлев В.А., директор Луганського облЕНЦ

ІСТОРІЯ ЮННАТІВСЬКОГО РУХУ НА ЛУГАНЩИНІ

Юннатівський рух на Луганщині один з найвпливовіших і найдавніших. Він бере свій початок на рубежі 20-х-30-х років ХХ століття. Основою його стала діяльність позашкільних гуртків біологічного, натуралістичного, сільськогосподарського профілів.

Архівні документи — „живі" свідки історії повідомляють: на засіданні Президії Наукпедкому Управління Соцвиху 20 липня 1927 року було заслухане і ухвалене питання про створення педагогічної біостанції в місті Луганську за заявою професора Равич-Щерби. Мотивом створення біостанції було те, що не тільки педагоги, але і учні масової школи, були позбавлені відповідних умов і матеріального обладнання для нормального здійснення педагогічного процесу, шукаючи шляхи подолання такого стану, були організовані гуртки юних натуралістів. Саме 1927 рік і увійшов в історію як рік започаткування юннатівського руху на Луганщині.

На початку 30-х років успішно розвивалась мережа позашкільних дитячих сільськогосподарських станцій, збільшилася кількість гуртків „Юні натуралісти", особливо в сільській місцевості.

1938-1939 роки. Юннатівський рух активізується у зв'язку з підготовкою до участі у Всесоюзній сільськогосподарській виставці у Москві. Діти вперше були залучені дорослими до заходу такого рівня, проявили інтерес, бажання та ініціативу.

У післявоєнні часи юннати допомагали дорослим у відбудові народного господарства, насамперед, у сільському господарстві.

Початок 50-х років. Активізується один з напрямків юннатівської діяльності — „Юні мічурінці". Розвивається мережа шкільних лісництв. В області було утворено одну з найбільших мереж шкільних лісництв на Україні.

У грудні 1954 року обласна станція юних натуралістів розташувалась у селищі Лантратове Троїцького району. А з 1956 року знову була переведена до міста Луганська.

1960-1970 роки. Юні натуралісти Луганщини були учасниками ВДНГ СРСР, республіканських виставок найкращих робіт членів учнівських виробничих бригад, отримували перемоги і посідали призові місця. В цей час утворюється найбільша за весь період існування цих закладів мережа, яка налічувала: 1 обласну, 14 міських і 1 районну станцію юних натуралістів.

У 1992 році обласна станція юннатів набула статус обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, і як позашкільний навчальний заклад посилила освітні, виховні, розвиваючі функції в еколого-натуралістичній роботі.

З 1995 року починається непростий етап життєдіяльності позашкільних закладів, який характеризується підвищенням науковості, соціальної спрямування в роботі позашкільних закладів і ... скороченням їх кількості, закриттям та поєднуванням з позашкільними закладами інших профілів. Екологічні центри, станції юних натуралістів переживали фінансові і організаційні труднощі разом зі всією країною під час «перетбудови» та становлення незалежності України.

Сучасний етап розвитку позашкільних закладів характеризується стабільністю в еколого-натуралістичній роботі, послідовним розвитком доступності позашкільної еколого-натуралістичної роботи, створення в області розгалуженої мережі позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного спрямування та опорних центрів на базі різних типів навчальних закладів; відтворенням та розвитком аграрного напрямку роботи (активізація роботи аграрних об'єднань, шкільних лісництв); приділенням уваги науково-дослідницькому напрямку роботи, освітнім і дослідницьким проектам; всебічним розвитком дитячого громадського екологічного руху; впровадженням активних форм роботи з дітьми в природі.

Поряд з безпосередньою роботою з учнівською молоддю педагогічний колектив Луганського облЕНЦ разом з усіма педагогічними колективами позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного спрямування та педагогами - ентузіастами позашкільної і позакласної роботи природничого спрямування знаходиться в постійному педагогічному пошуку. Сьогодні в області формуються основні компоненти регіональної програми розвитку еколого-натуралістичного напрямку роботи на засадах його широкої інтеграції в освітньо-виховний процес усіх типів навчальних закладів; підвищення ролі соціальної спрямованості роботи творчих об'єднань еколого-натуралістичного напрямку; посилення практичної спрямованості; всебічного розвитку особистості дитини та її адаптації до умов сучасного динамічно розвиваючогося суспільства; формування державного і регіонального патріотизму; біологічної освіти і загальної екологічної культури.

В педагогічній діяльності позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного спрямування Луганський облЕНЦ намагається гармонійно поєднати здобутки попередніх поколінь з одно-

часним впровадженням в практику педагогічної діяльності сучасних організаційно-методичних форм роботи. Цьому сприяє послідовна і збалансована кадрова політика. Попри певні проблеми з педагогічними кадрами (рівень освіти, вік), останнім часом до наших закладів все більше повертається колишніх вихованців, що сприяє вирішенню поставлених завдань та здійснення надії на розвиток руху юних натуралістів області у майбутньому.

МЕРЕЖА ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ФОРМ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

з/п	Назва типу позашкільних навчальних закладів, організаційних форм роботи еколого-натуралістичного спрямування	Кіль- кість
I. Позашкільні навчальні заклади:		
1.	Луганський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді	1
2.	Міські еколого-натуралістичні центри (станції юних натуралістів)	7
3.	Еколого-натуралістичні відділи на базі центрів позашкільної роботи	3
II. Позашкільні та позакласні організаційні форми роботи з учнівською молоддю еколого-натуралістичного спрямування		
4.	Еколого-натуралістичні центри на базі різних типів навчальних закладів	3
5.	Екологічні клуби (zareestrovani, yak okremi strukturalni pidrozdili)	3
6.	Учнівські лісництва	20
7.	Стаціонарні музеї хліба	4
8.	Інші музеї (музеї хліба та куточки бережливого ставлення до хліба)	23
9.	Дитячі громадські екологічні організації	19
10.	Екологічні агітаційні колективи	
11.	Інші еколого-натуралістичні об'єднання	127

**ОБЛАСНА КОМУНАЛЬНА УСТАНОВА
ЛУГАНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ
ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ**

Девіз:

*Формування екологічно свідомої, відповідальної
особистості — найважливіша і благородна справа*

Адреса: 91029, м. Луганськ, кв. Луганський, 2

Телефон: 65-97-39, 65-97-38

e-mail: lugenc@rambler.ru

Директор - Яковлев Володимир Афанасійович

Заступник директора - Соловйова Валентина Сергіївна

Короткі історичні відомості:

Перша згадка про педагогічну біостанцію (обласну станцію юних натуралістів) датується 1927 роком. На пропозицію директора Донецького інституту народної освіти проф. А.С. Равич-Щербо, рішенням Наукпедкому Укрсоцвихову (протокол №33 від 31.08.1927 р.) був відкритий другий в Україні навчальний заклад даного профілю. Вона стала центром створення в області мережі гуртків юних натуралістів, які займались дослідницькою роботою, допомагали колгоспам, лісництвам. Велика Вітчизняна війна зупинила діяльність закладу. У 1946 році була поновлена робота дитячої технічної сільськогосподарської станції. У 1952 році станція юннатів набула статусу самостійної обласної установи і була розміщена в селі Лантратово. Першим її директором був природолюб Пенчев Віктор Іванович. З 1957 року і по сьогоднішній день обласна станція юних натуралістів знаходиться в місті Луганську. З 1977 по 1998 рік директором станції була Стефанська Катерина Зосимівна. Це період становлення розгалуженої системи еколого-натуралістичної роботи, розгортання мережі шкільних лісництв, учнівських виробничих бригад. У 1992 році Луганська обласна станція юних натуралістів була перейменована у Луганський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді. З 1998 і по цей час директор облЕНЦ - Яковлев Володимир Афанасійович.

Структура центру і матеріальна база:

Луганський облЕНЦ має 3 відділи: інформаційно-методичний, екологічний, біологічний.

Площа навчальних приміщень: 129,3 кв. м, - кабінет директора, методичний кабінет, 2 навчальні кабінети. На базі 4-х комп'ютерів активно працює обласний дитячий інформаційний центр «Зелена хвиля». Крім цього Луганський облЕНЦ має: сучасний кольоровий телевізор, два відеомагнітофони, ноутбук, БУБ-програвач, музичний центр, мультимедійний проектор, цифровий фотоапарат, цифрову відеокамеру, цифровий фотопринтер та інше обладнання. Центр має бібліотеку, відеотеку, туристичне обладнання для наметового табору тощо.

Основні напрямки діяльності

Освіта:

- надання поглиблених знань з основ природничих, аграрних і лісогосподарських наук в процесі роботи профільних об'єднань;
- екологічна освіта;
- формування умінь і навичок природоохоронної роботи;
- залучення учнівської молоді до науково-дослідницької роботи з урахуванням інтересів і здібностей; дослідницька робота в УВБ, учнівських лісництвах, теплицях, на навчально-дослідницьких ділянках;
- підтримка і розвиток здібних і талановитих дітей. Участь у обласних, всеукраїнських і міжнародних науково-дослідницьких проектах, участь у роботі МАН, НТУ, Всеукраїнській заочній біологічній школі;
- активізація навчально-виховного процесу засобами використання нових педагогічних ідей, технологій, поєднання традиційних і нових форм і методів роботи: індивідуальний і диференційований підхід в роботі з учнівською молоддю, розвиваюче навчання, ігрові форми тощо;
- участь і проведення масових заходів: обласних, всеукраїнських і міжнародних проектів, акцій, конкурсів, зборів, експедицій, практикумів, симпозіумів, конференцій тощо;

Виховання:

- екологічної і природоохоронної свідомості,
- екологічної культури особистості, формування досвіду розв'язання екологічних проблем;
- трудове виховання і професійна орієнтація з урахуванням інтересів, потреб вихованців, створення умов професійного самовизначення та отримання первинної професії;

- виховання потреби у морально-етичному, естетичному, національному, патріотичному, громадському, правовому саморозвитку особистості, здоровому способі життя.

Соціалізація особистості:

- створення умов самоствердження особистості дитини у профільній діяльності за інтересами;
- забезпечення умов набуття навичок свідомого і відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих та дотримання правил безпечної поведінки;
- оздоровлення дітей у природі;
- формування майбутніх лідерів громадського екологічного руху, як засіб побудови громадянського суспільства та реалізації себе, як активного члена суспільства тощо.

Педагогічні кадри:

13 досвідчених педагогів з вищою освітою. Два педагоги мають звання «магістр біології», один - "соросовський" вчитель; п'ять педагогів нагороджені Почесною Грамотою Міністерства освіти і науки України, чотири знаком «Відмінник освіти України», один Почесною Грамотою Кабінету Міністрів України.

Назва, кількість, профільність творчих об'єднань

Робота закладу здійснюється за програмами Міністерства освіти і науки України, Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді ("Програми гуртків з біології, екології, сільського господарства для загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів", Київ, НЕНЦ, 2001, 2004 рр.) і за творчими програмами педагогів Центру.

Луганський облЕНЦ організовує роботу:

- 32 гуртків і творчих об'єднань,
- 3 клубів : "Юні друзі природи", «Еконікс», «Екологічна вітальня»,
- Відеотеки "Екологія - XXI століття".

В об'єднаннях та клубах Центру навчаються 910 вихованців;

Основні напрямки еколого-натуралістичної роботи:

1. Екологічний; 13 гуртків (основи екології, юні екологи, ЮДП).
2. Біологічний: 15 гуртків (основи біології, юні медики-валеологи, юні квітникарі, фітоергономіка, юні лісівники-дендрологи тощо).
3. Еколого-художній: 4 гуртки (юні квітникарі-аранжувальники, українська вишивка).

На базі облЕНЦ працює міська дитяча громадська екологічна організація «Зелене зернятко» і Луганська обласна дитяча громадська екологічна організація «Світанок України»

Луганський облЕНЦ співпрацює і координує роботу:

- 7 міських станцій юннатів (еколого-натуралістичних центрів);
- 3 еколого-натуралістичні відділів міських центрів позашкільної роботи;
- 4 шкільних і районних еколого-натуралістичних центрів;
- 27 базових шкіл, дитсадків, дитсадків-шкіл та ПТУ області.

Всього в області працює понад 600 гуртків та об'єднань еколого-натуралістичного профілю, в яких здобувають освіту і виховується більше 10 тисяч учнів різних типів навчальних закладів.

Нас підтримують та співпрацюють з нами:

- Луганський інститут післядипломної освіти;
- Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка;
- Східно-український національний університет імені Володимира Даля;
- Луганський національний аграрний університет;
- Луганська академія внутрішніх справ МВС імені 10-річчя незалежності України;
- Національний ботанічний сад НАН України ім. Гришка;
- Луганський обласний інститут агропромислового виробництва;
- Луганський інститут селекції і технологій тощо.
- Державне управління охорони навколишнього природного середовища в Луганській області;
- ДЛО "Луганськліс";
- Луганська обласна науково-дослідна агролісомеліоративна станція;
- Луганський державний природний заповідник;
- Луганський обласний державний проектно-технологічний центр охорони родючості ґрунтів і якості продукції «Облдержродючість»;
- Луганський обласний краєзнавчий музей;
- Обласна бібліотека для дітей;
- Обласна бібліотека для юнацтва;
- Центр розвитку дитячого громадського руху.
- Обласна організація Українського товариства охорони природи;
- Українське товариство охорони птахів;
- ЛОО "Зелений світ";

- . ЛО ДГО «Лугарі»;
- Всеукраїнський дитячий екологічний Парламент;
- Всеукраїнський благодійний фонд «Паросток»;
- Всеукраїнський благодійний фонд «Наукова зміна» та інші громадські організації та фундації.

Інформаційно-методична продукція:

Видавнича діяльність облЕНЦ спрямована на висвітлення досвіду позашкільної еколого-натуралістичної роботи, на розгляд педагогічних проблем з метою сприяння розвитку навчально-виховної роботи в позашкільних закладах, соціально-правових і державних екологічних проблем тощо. Так останнім часом облЕНЦ були підготовлені і видані:

- Збірка «Світ творчості» у 2 частинах, в якій висвітлені проблеми виховання учнівської молоді засобами еколого-натуралістичної позашкільної роботи і досвід педагогічних колективів позашкільних еколого-натуралістичних закладів областей України і Луганської області;
- Буклет «Зелена весна Луганщини» за наслідками обласної природоохоронної акції;
- Буклет «Екологічні стежки Луганщини» - узагальнений досвід організації кращих навчальних екологічних стежок області;
- Плакати «Первоцвіти Луганщини», «Квітуча Луганщина», «Ковилловий степ»;
- Збірка «Рух небайдужих», що висвітлює педагогічний досвід роботи педагогів-позашкільників та багато інших видань.

Передовий досвід. Творчі досягнення:

За нашою ініціативою:

- Створені дитячі громадські організації: ДГЕО "Зелене зернятко", ЛО ДГЕО "Світанок України";
- започатковано рух екологічних експедицій;
- щорічно проводяться обласні збори юних екологів у природі;
- Обласні конкурси: "Зелена весна Луганщини", "Крилаті сусіди", "Вивчення учнівською молоддю водних артерій Луганщини", "Зелена брама", "Моніторинг об'єктів природно-заповідного фонду Луганщини", "Моя Луганщина", «Жолудь» та багато інших.

Луганський облЕНЦ координує і запрошує до участі у програмах, проектах, читаннях, конференціях, конгресах тощо:

- Обласних: "Зелена весна Луганщини", "Терикон"; "Крилаті сусіди"; «Екологічні наметові табори Луганщини»; "Моніторинг об'єктів ПЗФ Луганської області", «Зелена брама» тощо;
- Регіональних: "Ковиловий степ" (спільно з Донецьким облЕНЦ);
- Всеукраїнських: "До чистих джерел», «Птах року», конкурсі юних раціоналізаторів і винахідників «Природа - людина - виробництво - екологія», «Юний дослідник», «Ботанічні стажування», «Вчимося заповідувати», екологічний конгрес «Живи, Земле», Всеукраїнський конкурс наукових досягнень юних зоологів і тваринників, «Юний селекціонер», Всеукраїнський чемпіонат з інформаційних технологій «Екософт» тощо;
- Міжнародних: GLOBE, INTEL-ISEF, міжнародний конкурс молодіжних проектів з енергозбереження.

Надбання Луганського облЕНЦ:

- В області збережена основна мережа позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного спрямування;
- відтворено мережу учнівських лісництв в області;
- розвивається обласний проект «Екологічні наметові табори Луганщини» (обласний наметовий екологічний табір-експедиція «Зелений щит» та понад 30 постійно діючих екологічних експедицій учнівської молоді області);
- впровадження активних форм роботи з дітьми в природі: обласні збори юних екологів в природі, експедиції, походи, маршрути тощо;
- впровадження в роботу різних типів навчальних закладів області сучасних та нетрадиційних форм роботи: екологічні експедиційні загони, екологічні навчальні стежки; екологічні агітбригади; клуби та творчі майстерні; проектна форма роботи; дитячі громадські екологічні організації, натуралістичні центри на громадських засадах тощо;
- співпраця з державними та громадськими організаціями на засадах державно-громадського управління освітнім закладом;
- співпраця з Корпусом Миру США в Україні та реалізація проектів: дитячий інформаційний центр «Зелена хвиля», ресурсний центр «Нова енергія» (дитяча екологічна бібліотека, екологічна відеотека, видавничий центр);
- створення еколого-натуралістичних центрів на базі різних типів навчальних закладів;

- організаційно-методична робота з педагогічними працівниками та керівниками органів освіти;
- видавнича та рекламно-представницька діяльність;
- перемоги в обласних, всеукраїнських та міжнародних заходах, конкурсах та акціях еколого-натуралістичного спрямування тощо.

Майбутні перспективи:

Створення розгалуженої мережі (у кожному місті, районі) осередків еколого-натуралістичної роботи з учнівською молоддю;

Реорганізація роботи Луганського облЕНЦ у відповідності до вимог сьогодення та перспективи:

- координаційно-методичний центр з сучасними комунікаційними та організаційно-видавничими можливостями;
- створення науково-дослідних лабораторій, творчих майстерень для вихованців облЕНЦ;
- створення сучасної матеріально-технічної бази: мультимедійна бібліотека, виставковий та музейно-екскурсійний комплекс; конференц-зал, навчальні натуралістичні об'єкти тощо;
- впровадження дистанційних, очно-заочних форм навчання, майстер-класів, наскрізного та комплексного принципу організації навчання в творчих об'єднаннях з залученням науковців та фахівців;
- соціалізація та розвиток практичного розуму вихованців шляхом залучення їх до практичної роботи, отримання первинної професії та участі у громадському екологічному русі;
- формування нової генерації педагогів-позашкільників шляхом педагогічного супроводу колишніх вихованців - майбутніх педагогів; організації педагогічних практик, семінарів тощо; залучення їх до активних форм роботи з дітьми на громадських засадах тощо;
- організація філій Луганського облЕНЦ в різних регіонах області, як навчально-методичних осередків з позашкільної та позакласної еколого-натуралістичної роботи з учнівською молоддю;
- створення біостанції Луганського облЕНЦ;
- організація роботи пересувного наметового Всеукраїнського дитячого степового табору-експедиції «Дике поле» в рамках Всеукраїнського об'єднання «Екологос» та багато іншого.

**АЛЧЕВСЬКИЙ ЦЕНТР
ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ**

Кредо центру:

Бути корисними і затребуваними.

Девіз:

*Природу знати, берегти, любити.
Вчимося ми, і вчать з нами діти.*

Адреса: 94214, Луганська обл. м. Алчевськ, вул. Леніна, 89

Телефон: (242) 3-54-55

Директор закладу: Пенська Лідія Олександрівна

Короткі історичні відомості:

Рік заснування — 15 січня 1962 р.

Засновник — Алчевська міська рада

Перший директор станції юних натуралістів - Мова Любов Захарівна, вона очолювала станцію до 1981 року.

Перші гуртки були організовані на базі середньої ніколи № 23, а потім середньої школи № 16 з охопленням учнів 120 чоловік.

З 1981 по 1984 роки станцію очолювала Довгалєвська Берта Абрамівна.

З 1984 року по наш час еколого - натуралістичний центр очолює Пенська Лідія Олександрівна.

З 1989 року - станція юних натуралістів отримала додаткову земельну ділянку площею 0,75 га, де тепер розмістилась біостанція.

З 2001 року станція юних натуралістів рішенням сесії міської ради народних депутатів була перейменована в центр еколого - натуралістичної творчості учнівської молоді.

З 2004 року еколого - натуралістичний центр розміщується в приміщенні середньої школи № 11.

Структури закладу, матеріальна база:

Зараз у Центрі працює 51 творче об'єднання з охопленням учнів 765 чоловік.

Гуртки і творчі об'єднання розподілені на два відділи: біолого-екологічний та натуралістичний. Створені лабораторії "Зимовий сад", "Декоративно-прикладної творчості", "Акваріумного рибоводства", "куточок живої природи", кабінети: "Біології", "Екології", "Комп'ютерних технологій" "Юний натураліст" "Масових заходів", "Методичний".

Біостанція - база для гуртків сільськогосподарського напрямку, дослідницької роботи, екскурсій і відпочинку, літнього профільного табору "Юннат".

Працюють клуби вихідного дня "З любов'ю до природи" та "Ерудит", Дитячий екологічний парламент - орган дитячого самоврядування, наукова секція "Екологія", відеолекторій. Створені освітньо-виховні комплекси "ЕНЦ-ЗОШ", "ЕНЦ-ДОУ". Матеріальна-технічна база центру і біостанції використовується для проведення екскурсій і практичних занять учбовим і дошкільним закладам. Влітку діє екологічний трудовий табір "Юннат" і комплексна експедиція "Дослідник", оздоровчий пересувний табір на морі "Позашкільник", літня учбова польова практика, екологічна стежка.

Педагогічні кадри:

14 педагогів, з них «Відмінник освіти України» -3.

Педагогічний колектив центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді працює над проблемою: "Формування творчої особистості та забезпечення якісної додаткової освіти екологічними засобами".

Назва, кількість профільних гуртків та інших творчих об'єднань:

Профільні навчальні програми центру поєднані за напрямками:

- сільськогосподарський («Основи ветеринарної медицини», «Кроліківники», «Рослинники», «Овочівники», «Птахівники», "Бджолярі" тощо);
- натуралістичний («Любителі свійських тварин», «Квітникарі», «Акваріумісти», «Юні натуралісти», «Юні кінологи» тощо);
- біологічний («Юні медики», «Валеологія», «Поглиблене вивчення біології», «Зоологи», «Комп'ютерні технології з хіміко-біологічним нахилом», «Основи біології», «Ерудит»);
- екологічний («Екологи», «Юні друзі природи», «Фенологи», «Екологи-краєзнавці», наукова секція «Екологія» МАН, польовий практикум);
- еколого-естетичний («Квітникаріаранжувальники», «Фітодизайн», «Декоративний розпис з елементами народознавства», екологічний агітаційний театр «Едельвейс», для дітей з обмеженими можливостями працює гурток декоративно-прикладного напрямку «Природа і фантазія»).

В Центрі працює Дитячий екологічний парламент - орган учнівського самоврядування. До його складу входять представники всіх шкіл міста — активісти природоохоронної роботи. Завдання ДЕП: залучення учнів до участі в природоохоронних місцевих, обласних та Всеукраїнських акціях, операціях, конкурсах; координаційна робота.

Алчевський ЦЕНТУМ творчо співпрацює зі школами (базових шкіл - 6), дошкільними (базових -5) та позашкільними закладами, дитячим притулком, з товариством «Червоний хрест», незалежною екологічною лабораторією "Екотест", з міським і обласним Товариством охорони природи, Державною міською екологічною інспекцією, відділом охорони праці та оточуючого природного середовища міськвиконкому, Донбаським Державним технічним університетом, Луганським Національним педагогічним університетом, з Луганським відділенням наукової секції МАН; Всеукраїнською заочною біологічною школою, Стахановським медичним училищем, Старобільським аграрним коледжем.

Інформаційно - методична продукція закладу:

Авторські програми "Екологія" — наукова секція МАН, "Юний кінолог", "Декоративний розпис з елементами природознавства", "Природа і фантазія" — комплексна програма декоративно-прикладного напрямку для дітей з обмеженими можливостями, "Екологічний практикум", "Екологія для дошкільнят"

Положення міських акцій: "Зелене вбрання міста", "Екологічне милосердя".

Положення міських конкурсів "Природолюб року", "Школа - сад".

«Екоінформ» - щомісячна сторінка дитячого екологічного парламенту, збірник "Веселка юннатівських захоплень", рекомендації по озелененню територій учбових закладів міста" - методичний посібник для вчителів біології. Пропаганда екологічних знань одна із найважливіших форм екологічного виховання, з цією метою, разом з представниками преси, радіо і телебачення організована робота прес-центру еко-студії "З природою назавжди".

Передовий досвід закладу, творчі досягнення:

Щорічно під керівництвом Центру та за участю шкіл міста проходять міські акції "Зелене вбрання - місту", "Екологічне милосердя", конкурс "Природолюб року", огляд-конкурс на краще озеленення територій навчальних закладів "Школа-сад", проведення літніх польових практикумів, навчальних тематичних практик, екскурсій для вихованців ДОУ та учнів шкіл. Особливою увагою користуються гуртки допрофесійної підготовки

ки. Мета освітніх програм допрофесійної підготовки є надання знань та вмінь, які потрібні для оволодіння майбутньою професією. Вихованці, що склали вдало екзамени, одержують "Свідоцтво про позашкільну освіту".

Алчевський ІДЕНТУМ - єдиний позашкільний заклад в області, що має не тільки окреме навчальне приміщення, а і біостанцію, до якої входить навчально-дослідна ділянка, тваринницька ферма, рекреаційна зона. База біостанції щорічно активно використовується для проведення занять гуртків, польових практикумів, екскурсій, виконання науково-дослідницьких робіт тощо. Алчевський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді - лідер міських і районних позашкільних закладів області з питань екологічної освіти і виховання учнівської молоді. Педагоги центру гармонійно поєднують в своїй роботі природоохоронну пропаганду, експериментальне дослідництво, експедиційну роботу; створюють всі можливі умови для активізації пізнавальної діяльності учнів, вихованців, залучення їх до суспільно-корисної роботи щодо поліпшення стану довкілля.

Своє майбутнє Алчевський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді уявляє:

- в розвитку клубів вихідного дня, з метою залучення до екологічної роботи дітей і батьків;
- в удосконаленні допрофесійної підготовки вихованців;
- в розвитку багаторівневої системи екологічної освіти і виховання;
- в вихованні творчої еліти;
- в залученні до участі в вирішенні екологічних проблем міста

**АНТРАЦИТІВСЬКИЙ МІСЬКИЙ
ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ**

Адреса: **94613**, м. Антрацит, вул. Петровська, №124-А,

Телефон: **(231) 2-12-08**

Директор закладу: Ткаленко Тамара Олександрівна

Короткі історичні відомості:

1969 -1972 центр працював на громадських засадах.

З 1972 по 1976 директори центру: Вишнева Т.В., Оселедько Л.М., Несвінськова Г.Є. З 1981 - Ткаленко Т.О.

Еколого-натуралістичний центр учнівської молоді - це позашкільний навчальний заклад, основним напрямком діяльності якого є організація еколого-натуралістичної освіти і виховання екологічної культури, залучення молоді до активної екологічної діяльності, виховання дбайливого ставлення до природних багатств України.

Структура, матеріальна база:

Відділи: екологічний, біологічний, зоологічний

Центр має зоологічний куточок, зимовий сад, навчальні приміщення площею **250,0** кв. м.

Педагогічні працівники:

8 педагогічних працівників

Педагогічний колектив еколого-натуралістичного центру учнівської молоді працює над проблемою: "Формування творчої особистості засобами екологічної освіти та виховання".

Назва, кількість профілів гуртків

та інших творчих об'єднань:

26 гуртків, які відвідують 470 учнів навчальних закладів міста.

Творча співпраця:

Юні дослідники центру співпрацюють з:

- інститутом ботаніки ім. М.Г.Холодного;
- Українським товариством охорони птахів;
- Луганським національним педагогічним університетом імені Тараса Шевченка.

Інформаційно-методично-продукція:

творчі програми гуртків, розробки занять з зоології, тваринництва, лозоплетіння, статті до еколого-натуралістичного журналу «Паросток», «Рідна школа».

Передовий досвід. Творчі досягнення:

В екологічному центрі організована робота наукового товариства учнів "Ерудит", музично-екологічної вітальні, куточка живої природи, оранжереї. Юннати Антрациту активно беруть участь у Міжнародних, Всеукраїнських наукових і освітніх програмах : "Лишайники - біоіндикатори довкілля", "Біоцит", "Флора України", "Птах року", «Юний дослідник», «До чистих джерел», обласних: «Ковиловий степ», «Зелена фортеця» тощо.

Багато уваги приділяють педагоги центру профорієнтаційній роботі. Центр надає додаткову освіту з напрямків: основи медичних знань, аранжування та дизайн штучних квітів, лозоплетіння, флористика і фітодизайн. Документи про додаткову освіту отримали 242 вихованця ЕНЦ.

На рахунок юних екологів безліч практичних природоохоронних заходів. Це участь у відновленні і благоустрої джерел, дослідження біоценозів парків, охорона птахів, вивчення байрачних лісів Антрацитівщини. Еколого-натуралістичний центр зайняв активну позицію щодо збереження байрачних лісів. Вихованці центру разом з керівниками готують матеріали на заповідання байрачного лісу Орлової балки, стан якої значно погіршився останніми роками. Вихованці наукового товариства учнів "Ерудит"- Петров Пилип, Литовінська Ала, Красільников В'ячеслав, Ярошенко Олена навчаються у Всеукраїнській очно-заочній біологічній школі, є слухачами Всеукраїнських ботанічних стажувань.

Традиційно в екологічному центрі проводяться: виставки-конкурси виробів з лози і природного матеріалу, конкурси на кращу годівницю, внутрішнє і зовнішнє озеленення; свята: "день зимуючих птахів", "День зустрічі птахів"; операції : "Первоцвіт", "Пташина їдальня", "Жива вода".

Свої знання і вміння юні екологи-натуралісти мають змогу виявляти і підтверджувати, беручи участь у різних масових заходах і доповідаючи про результати своєї творчої і практичної еколого-натуралістичної роботи на конкурсах-оглядах, дитячих конгресах, конференціях, екологічній олімпіаді, в наукових учнівських секціях і Малій академії наук.

БРЯНКІВСЬКА МІСЬКА СТАНЦІЯ ЮНИХ НАТУРАЛІСТІВ

Адреса закладу:

94113, Луганська обл., м. Брянка, мікрорайон № 4, ЗОНІ № 9,

Телефон: (243) 5 -04-97

Директор: Бачал Наталія Михайлівна

Короткі історичні відомості:

Дата заснування: 1970 р. (рішення сесії міської ради)

Директори:

1970 - 1981рр. - Махоркова Ніна Тимофіївна

1981- 1984рр. - Лук'янчик Ольга Василівна

1984 - 1989рр. - Скіба Галина Олександрівна

1989 - 1993рр. - Уханова Валентина Іванівна

з вересня 1993 р. - Бачал Наталія Михайлівна

Структура закладу, матеріальна база:

Загальна площа приміщень - 582 м².

Площа приміщень для занять гуртків - 388 м²:

- **кабінет екології, кабінет медицини, кабінет квітництва, кабінет декоративно - прикладної творчості;**
- **куточок живої природи: ботанічний відділ (зимовий сад 118 видів рослин), відділ зоології (19 видів тварин);**
- **кінозал;**
- **методичний кабінет (бібліотека);**
- **куточок народознавства;**
- **екологічна стежка (2,5 км)**
- **дендрологічний відділ (площа 0,5га, 17 видів дерев загальною кількістю 123 дерев та кущів)**

Педагогічні працівники.

Всього педагогічних працівників, у т.ч. методистів, керівників гуртків — 7

Нагороди:

- **звання «Відмінник освіти України» - 3;**
- **Грамоти Міністерства освіти і науки України - 4**

Назва, кількість профільних гуртків та інших творчих об'єднань:

I. Еколого - натуралістичних - 18, в них дітей - 295

За віковим складом:

1-4 кл. (91 учень); 5-9 кл. (141 учень); 10-11 кл. (63 учень).

II Художньої творчості - 3, в них дітей 50

За віковим складом:

1-4 кл. (15 учень); 5-9 кл. (25 учень); 10-11 кл. (10 учень).

За рівневим показником:

1 рівня - 6 гуртків, в них - 90 вихованців.

2 рівня - 12 гуртків, в них дітей -205 вихованців.

3 рівня - 3 гуртків, в них дітей - 50 вихованців.

Навчальні заклади та інші установи,

з якими взаємодіє заклад:

- . базові школи - №№ 6, 8, 9, 10, 13, 17, 19, 20, 23
- міське громадське об'єднання «Червоний хрест»,
- міський відділ екології та охорони навколишнього природного середовища,
- міська дитяча організація «Веселкова республіка»,
- позашкільні заклади міста (СЛОТ, БДЮТ).

Інформаційно-методична продукція закладу:

Проведення інструктивно - методичних нарад для працівників шкіл (вчителів біології, педагогів - організаторів, заступників директорів з виховної роботи), робота консультативного пункту .методичні рекомендації з організації природоохоронної та еколого - натуралістичної роботи в школі, координація роботи шкільних екологічних загонів. СЮН надає методичну допомогу педагогічним колективам навчальних закладів міста в організації та проведенні позашкільної роботи, екологічної освіти учнівської молоді. Розроблені методичні рекомендації щодо організації куточка живої природи, навчально-дослідної ділянки, організації роботи екологічних експедиційних загонів.

Передовий досвід роботи. Творчі досягнення:

Брянківська станція юних натуралістів має певний досвід щодо організації роботи екологічних експедиційних загонів, пошукових і дослідницьких експедицій, практично кожний навчальний заклад міста має свій експедиційний екологічний загін, який постійно проводить пропаганду

екологічних знань і практичну природоохоронну роботу. Брянківська міськСЮН координує і направляє їх роботу, щорічно проводить збори екологічних загонів. Досягненням брянківських екологів є і багаторічна активна участь в роботі Всеукраїнського екологічного табору «Екологос» (Закарпаття), постійна участь у роботі обласного збору юних екологів.

Надбанням станції юних натуралістів є і розвиток ужитково-декоративного і профорієнтаційного напрямків роботи. Вироби брянківських юних майстринь, українські вишиванки були високо оцінені на обласних і всеукраїнських виставках.

Заняття в гуртках Брянківської міської станції юних натуралістів: „Юні квітникарі“, „Юні екологи“, „Юні друзі природи“, „Екологи - краєзнавці“, „Фітодизайн“, «Юні медики» розвивають стійкі інтереси підлітків, дають додаткові знання, практичні вміння та навички, формують свідоме ставлення до власного здоров'я, екологічної культури особистості в єдності етичних і естетичних почуттів, задовольняють потребу у вільному виборі майбутньої професії. Понад 9 років на базі Брянківської міськСЮН працює гурток з медичної допрофесійної підготовки. Прислухавши курс гуртка «Юний медик» слухачі отримують посвідчення «молодший медичний працівник».

Педагогічний колектив закладу постійно працює над удосконаленням форм і методів роботи з дітьми, активно впроваджує ігрові і інші активні форми роботи, проведення екологічних рейдів, походів, екскурсій.

**РОВЕНЬКІВСЬКИЙ МІСЬКИЙ
ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ**

Адреса: 94700 м. Ровеньки, вул. Держинського,80

Телефон: (233) 5-03-46

Директор закладу: Гусева Любов Геннадіївна

Короткі історичні відомості:

центр був заснований 1 червня 1968 року

Структура, матеріальна база:

- Навчальні приміщення на базі приміщення міського інтернату;
- Сквер на честь 60 - і річниці Великої Перемоги створений у 2005 року з нагоди увічнення пам'яті про Велику Перемогу. Наясність скверу передбачає діяльність дендрологічного та квітково-декоративного відділків.
- Куточок живої природи створений у 1975 році, з метою проведення навчальних, практичних занять. Основними напрямками діяльності вихованців у куточку живої природи є проведення систематичних спостережень за ростом та розвитком рослин і тварин, різноманітних дослідів.
- Профільний оздоровчий табір „Джерельце” працює щорічно у літній період,
- Екологічна стежка використовується для проведення екскурсій, практичних занять просто неба.

Педагогічні працівники:

Керівників гуртків - 7

- Спеціалістів - 5
- Молодших спеціалістів - 2

Назва, кількість і профілі гуртків:

Всього гуртків - 26

Вихованців гуртків - 608

- Перший рівень - 502
- Другий рівень - 106

Навчально-виховний процес здійснюється за типовими програмами.

Профілі гуртків:

- Природознавство для дошкочат
- Основи екологічних знань
- Еколог
- Юний натураліст
- Фітодизайн
- Юні лісівники - дендрологи
- Юні квітникарі - аранжувальники
- Юні друзі природи
- Юні медики
- Рослини - символи України
- Фітотерапія
- Основи комп'ютерного модулювання з біологічним нахилом
- Основи ветеринарної медицини
- Школа майбутніх батьків

Проблема, над якою працює Центр:

«Особистіше - орієнтований підхід у формуванні творчої особистості та самореалізації дитини»

Постійно діючі об'єднання учнівської молоді еколого - натуралістичного профілю на громадських засадах:

- . РЗШ № 51 - III ступенів
- . РЗШ № 81 - III ступенів
- Ровеньківська загальноосвітня школа - інтернат I - II ступенів
- Кленівська ЗШІ - III ступенів
- Новодар'ївська ЗШІ - III ступенів
- Великокам'янська ЗШ I - II ступенів
- Чапаєвська ЗШ I - II ступенів
- Пролетарська ЗШІ - III ступенів
- Ясенівська гімназія
- Ясенівська гімназія № 2
- Благівський навчально - виховний комплекс

Ровеньківський ЕНЦ співпрацює з багатьма навчальними закладами міста, вищими навчальними закладами, Українським товариством охорони птахів.

Система методичної роботи установи:

- всебічно якісне підвищення професійного рівня педагогів;
- забезпечення інтеграції навчально - виховного процесу, підготовки до атестації педагогічних працівників;

- створення сприятливих умов для творчої праці педагогів та досягнення головної мети;
- вивчення, узагальнення, поширення перспективного педагогічного досвіду;
- розвиток співробітництва з навчально -виховними закладами, громадськими організаціями, товариствами;
- розробка методичних матеріалів, рекомендацій, програм.
- методичні рекомендації щодо проведення занять, масових заходів;
- виступи у пресі;
- виступи на міському телебаченні.

Передовий досвід. Творчі досягнення:

Ровеньківський міський еколого - натуралістичний центр учнівської молоді координує роботу:

- учнівської молоді міста за всеукраїнськими, регіональними,
- обласними конкурсами та акціями;
- 22 шкільних еколого - натуралістичних центрів;
- базових загальноосвітніх навчальних закладів міста.

Ровеньківський ЕНЦ вдало організовує роботу шкільних екологічних центрів, інших об'єднань на громадських засадах, які працюють на базі всіх шкіл міста, активізує їх створення. Так, протягом останніх років було відкрито гуртки міського еколого-натуралістичного центру при ЗОШ №9, Н-Тарасівський НВК, гімназія імені Трублаїні, ЗОШ №6, ЗОНІ №8, ЗОШ №7, інших навчальних закладах.

Вихованці Ровеньківського ЕНЦ — активні учасники і переможці численних обласних і всеукраїнських заходів:

- обласного конкурсу „Квітуха Луганщина" 2003р., 2006р.;
- обласного конкурсу „Зелена фортеця" 2004р.;
- обласного етапу Всеукраїнської акції «Зелений паросток майбутнього» 2005 р.;
- природоохоронних акціях „День Землі", „День Довкілля" 2005р.
- обласного конкурсу „Юних аранжувальників" 2001,2002 рр.;
- обласного етапу Всеукраїнського природоохоронного конкурсу „Мій рідний край - моя Земля", 2005 р.;
- обласного конкурсу Новорічних композицій „Замість ялинки - букет" 2006р.;
- обласного етапу Всеукраїнського конкурсу екологічних стежок 2006 р.;
- Кузьменко Ганна - переможець обласного етапу Всеукраїнського конкурсу

- „Птах року - 2006”;
- Хаймов Артур — переможець обласного природоохоронного конкурсу
- різдвяних композицій „Замість ялинки - букет" 2005 - 2006 р.;
- Камінський Олександр - переможець конкурсу „Знавці природи" 2007р.

Педагоги міськСЮН багато працюють над вдосконаленням навчально-виховного процесу, роботи методичного об'єднання керівників гуртків еколого-натуралістичного профілю, продовжують пошуки ефективних форм методичної і педагогічної роботи. Традиційними стало проведення на базі міськЕНЦ тематичних педагогічних семінарів для керівників гуртків та вчителів міста в програмі яких проведення дідових та рольових ігор, дискусій, творчих звітів, моделювання занять.

Багато уваги приділяється пропагандистській агітаційній роботі. Щорічно навесні під час екологічних свят Ровеньківський ЕНЦ проводить яскраве дійство - конкурс екологічних агітбригад, у якому з задоволенням беруть участь природолюби всіх шкіл міста. Ровеньківські агітаційні колективи неодноразово були переможцями обласних конкурсів агітбригад.

**РУБІЖАНСЬКА МІСЬКА
СТАНЦІЯ ЮНИХ НАТУРАЛІСТІВ**

Адреса: 93000, м. Рубіжне, вул. Будівельників, 32

Телефон: (253) 7-24-18

Директор - Ласман Зоя Гордивна

Короткі історичні відомості:

Станція юних натуралістів була заснована у 1959 році рішенням виконкому міської ради. Першим директором станції була Обоянська Олександра Семенівна. З 1989 року і по цей час директор - Ласман Зоя Гордіївна.

Структура, матеріальна база:

Станція має власне приміщення площею 255,5 кв. м., куточок живої природи, теплицю та прилеглу, спільно зі школою, територію.

Педагогічні кадри:

8 педагогів, з них 4 сумісники.

**Назва, кількість, профільність гуртків
та творчих об'єднань.**

На станції юних натуралістів працює 20 гуртків,
які відвідує 357 дітей.

Профілі: еколого-натуралістичний та художньо-естетичний.

Найбільш популярні гуртки: «Юні медики», «Природа і творчість», «Сувенір», «Образотворче мистецтво».

Колектив СЮН активно співпрацює з Луганською спілкою художників, благодійною організацією «Червоний хрест», міською станцією переливання крові, міськими громадськими організаціями.

Методично-інформаційна продукція:

методичні розробки занять різних профілів, природоохоронні листівки, плакати.

Передовий досвід. Творчі досягнення:

Одним з найважливіших розділів роботи закладу є координація науково-методичної, організаційно-масової, навчально-виховної діяльності навчальних закладів міста, на базі СЮН постійно працює консультативний пункт з питань організації природоохоронної роботи, екологічного виховання учнівської молоді, організації літнього оздоровлення.

Колектив Рубіжанської міськСЮН послідовно і наполегливо організовує еколого-натуралістичну роботу в місті, враховуючи його соціальні, культурні та історичні особливості. Педагоги станції юних натуралістів завжди раді поділитись досвідом щодо профорієнтаційної роботи з учнями, мають досвід з еколого-естетичного виховання, плекання народних традицій. Експонати кімнати народознавства допомагають учням на практиці знайомитись з історичною спадщиною Луганщини, культурою та побутом українського народу. Діти мають можливість здобувати навички майбутньої професії, отримувати додаткові знання під керівництвом досвідчених педагогів, майстрів своєї справи.

Багато зусиль для організації змістовного дозвілля докладає колектив СЮН під час літнього оздоровлення дітей, організовуючи роботи літнього профільного табору і працюючи керівниками гуртків на базі оздоровчих таборів.

У наступні роки колектив планує працювати над такими завданнями:

- Підвищення національної свідомості, вивчення традицій та історії рідного краю;
- Пошук нових форм та методів навчання та виховання дітей;
- Формування свідомого ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих;
- Створення умов для творчого розвитку кожної дитини.

СВЕРДЛОВСЬКА МІСЬКА СТАНЦІЯ ЮНИХ НАТУРАЛІСТІВ

Адреса: 94800, м. Свердловськ, вул. Барбюса, 7а

Телефон: (234) 2-23-26

Директор: Дендюк Лариса Володимирівна

Короткі історичні відомості:

Свердловська станція юних натуралістів була створена у серпні 1972 року

Багато зробили для розвитку міської СЮН наступні керівники закладу:

1972 - 1973 рр. — Кригіна Раїса Григорівна

1973- 1974 рр. — Чуприна Валентина Іванівна

1974- 1981 рр. — Теробунців Михайло Григорович

1981-1984 рр. — Ковальова Лариса Володимирівна

1984-1994 рр. — Васильєва Світлана Юрїївна

1994-1996 рр. — Мельникова Катерина Миколаївна

1996-2004 рр. — Каражбей Тетяна Михайлівна

з 2004 року — Дендюк Лариса Володимирівна

Структура, матеріальна база

Станція розташована у пристосованому приміщенні (колишні майстерні) загальною площею 400 м², має 4 навчальні кабінети, куточок живої природи.

Педагогічні кадри.

Всього на станції працює 5 педагогічних працівників, 2 з яких мають вищу освіту; 1 незакінчену вищу; 2 мають звання «Народний майстер Луганщини».

Назва, кількість профілів гуртків, інших творчих об'єднань

На станції юних натуралістів працює 23 гуртки для дітей молодшого, середнього та старшого шкільного віку: „Юні друзі природи“, «Природа і фантазія», «Зоологи», «Юні екологи», «Юні флористи», «Юні орнітологи», «Квітникарі - аранжувальники», «Юні медики», «Фітотерапія», «Ужиткова творчість», які об'єднують 345 вихованців;

Свердловська міська станція юних натуралістів активно співпрацює з:

- 7 базовими загальноосвітніми навчальними закладами міста: школа-ліцей №1, середні школи № 9,10,11,12, 23, 24;
- Притулком для неповнолітніх;
- Державною екологічною службою;
- Міським краєзнавчим музеєм;
- Міською юнацькою бібліотекою;
- Міською дитячою бібліотекою;
- Центром соціальних служб для молоді;
- Центром соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді.
- Державним лісопромисловим господарством;
- Відділенням Луганського природного заповідника «Провальський степ»;
- Міським клубом чорнобильців;
- Медичним училищем;
- Радою ветеранів м. Свердловська;
- Газетами «Восточный экспресс», «Вести региона» , «Зоря Донбасса».

Досвід роботи. Творчі досягнення:

Свердловська станція юних натуралістів зробила суттєві кроки в рішенні еколого-натуралістичних проблем щодо організації загальноосвітніх і позашкільних закладів міста з питань екологічної освіти і виховання, а також являється місцем вільного творчого інтелектуального і духовного розвитку дітей, де вони охоче займаються.

Педагогічний колектив Свердловської міської станції юних натуралістів набув певного досвіду з еколого-естетичного напрямку роботи: вихованці станції юних натуралістів неодноразово були призерами всеукраїнських еколого-естетичних конкурсів і виставок. Педагоги СЮН у постійному пошуку нових форм і методів роботи, прагнуть якісно нових результатів. Постійно вдосконалюється процес навчання та виховання за авторськими програмами. Так, у цьому році зусиллями методиста Іванченко В.П. і колективу станції юних натуралістів гуртку «юних флористів» було присвоєно звання «Зразкового художнього колективу». Вони стали першим колективом серед натуралістів області, що має таке почесне звання.

Слід відзначити розвиток соціально-реабілітаційного напрямку в роботі міськСЮН, юннати Свердловська можуть бути прикладом активної громадської позиції щодо допомоги ветеранам, соціально-незахищеним

дітям, дітям з особливими потребами, для яких педагоги міської станції юних натуралістів щорічно проводять різноманітні виховні благодійні заходи. Неодноразово юннати м. Свердловська були призерами обласної патріотичної акції «Пам'ятні стежини перемоги».

Одним із пріоритетних напрямків роботи станції юних натуралістів є оздоровлення дітей. Щорічно влітку на базі СЮН працює оздоровчий еколого-натуралістичний табір, де діти і відпочивають, і навчаються любити природу, і допомагають зробити довкілля чистіше. Значну роботу з охорони природи та екології проводять члени гуртка «Юні екологи» (керівник гуртка Дендюк Л.В.). Вони беруть активну участь у Всеукраїнських конкурсах «До чистих джерел», «Парки легені міст і сіл», проводять роботу з очищення джерел, штучних водоймищ у місцевому парку від побутового сміття, весною обсаджували Марківський ставок, виявляли стихійні смітники, зарості амброзії полинолистої, пропагують екологічні знання серед учнівської молоді та вихованців дитячих садків міста.

СЄВЄРОДОНЕЦЬКА МІСЬКА СТАНЦІЯ ЮНИХ НАТУРАЛІСТІВ

Адреса: 934300 м. Сєвєродонецьк, вул. Курчатова, 34, ЗОШ № 17

Телефон: (252) 2-84-91;

Факс: 5-48-73

Короткі історичні відомості:

Найстаріший позашкільний заклад міста (існує вже 52 роки). Створений після Великої Вітчизняної війни. Координує і керує еколого-натуралістичною, природоохоронною роботою з учнівською молоддю навчальних закладів м. Сєвєродонецька.

Головна мета діяльності станції юних натуралістів - надання поза-шкільної освіти за бажанням учнів та залучення дітей до гурткової роботи й участі в різноманітних заходах.

Основні напрями діяльності:

- екологічна освіта;
- пропаганда і впровадження природоохоронної роботи;
- трудове виховання;
- надання спеціальних знань в процесі дослідницької та практичної роботи;
- професійна орієнтація.

Структура. Матеріальна база.

Робота проводиться в 5-ти шкільних оранжереях, які існують вже понад 30 років і є базою для проведення:

теоретичних та практичних занять,
дослідницької роботи,

- вирощування квітково-декоративних рослин.

Це найбільша кількість діючих шкільних оранжерей в Луганській області.

За останні роки значно збільшилась колекція квітково-декоративних рослин. На цей час колекція нараховує більше 300 видів з 60 родин.

Педагогічні кадри.

Навчально-виховну, методичну та масово-натуралістичну роботу здійснюють 8 педагогічних працівників, які співпрацюють з вчителями біології, географії, дошкільної освіти, екології, керівниками гуртків позашкільних закладів. Педагогічні працівники СЮН — справжні ентузіасти, які мають великий досвід роботи в оранжереях, люблять дітей і свою справу. По-

стійний пошук нових форм і методів роботи сприяє задоволенню потреб дітей різного шкільного віку.

Колишні вихованці станції юних натуралістів Курінна Марина (випускниця ЗОШ № 18) та Варфаламєєва Оксана (випускниця ЗОНІ №4) працюють керівниками гуртків на станції юннатів.

Назва, кількість, профілі творчих об'єднань:

На базі міськСЮН працює 26 гуртків, якими охоплено понад 420 учнів навчально-виховних закладів, за такими профілями:

- Юні квітникарі
- Флористи-фітодизайнери
- Ландшафтний дизайн
- Екологічний
- Довкілля
- Любителі свійських тварин
- Юні друзі природи
- Сувенір

Северодонецька міськСЮН багато років творчо співпрацює з міською екологічною інспекцією, флористичними фірмами, вищими навчальними закладами, іншими позашкільними закладами міста.

Інформаційно-методична продукція закладу

Методичні розробки, поради по вирощуванню і догляду за декоративними рослинами, техніка виготовлення різноманітних квіткових композицій.

Передовий досвід. Творчі досягнення:

Вся робота Северодонецької станції юних натуралістів спрямована на спільну співпрацю з навчальними, позашкільними, дошкільними закладами, громадськими організаціями,

Найбільш цікавими для учнів формами роботи є:

- Екскурсії до оранжерей станції юних натуралістів;
- Практична робота на навчально-дослідній ділянці;
- Догляд за тваринами живого куточка;

Наявність оранжерей зумовлює пріоритетні напрями діяльності станції юних натуралістів: розмноження, догляд за декоративними рослинами, використання їх для оформлення інтер'єру шкільних приміщень, проведення екскурсій, організація науково-дослідницької роботи на базі теплиць. Протягом навчального року станція юннатів сприяє озелененню навчальних закладів, залучаючи до цієї справи своїх вихованців.

Важливим досягненням педагогічного колективу є також створення

умов для надання поглиблених знань з основ природничих, аграрних та лісогосподарських наук, підтримки роботи шкільних лісництв, професійного самовизначення та самореалізації учнівської молоді.

Завдяки плідній праці педагогічного колективу учні шкіл міста, вихованці станції юних натуралістів щороку успішно беруть участь в обласних та всеукраїнських конкурсах природоохоронного напрямку.

Суспільне значення має діяльність юних натуралістів під час літнього оздоровлення, де діти залучаються до різноманітних заходів еколого-натуралістичного спрямування, практичної природоохоронної роботи.

Спеціалісти станції мають досвід зі створення музею кімнатних рослин на базі навчального закладу. В перспективі планується створення зелених куточків в школі-інтернаті і колегіумі, підготовка методичних рекомендацій з цього питання.

ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНІ ВІДДІЛИ НА БАЗІ КОМПЛЕКСНИХ ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

В Луганській області працюють 3 еколого-натуралістичні відділи при центрах позашкільної роботи:

- Лисичанському МЦПРШМ;
- Кіровському МЦПР;
- Первомайському ЦГР.

Всі 3 структури були створені в різні роки при закритті спеціалізованих позашкільних закладів - станцій юних натуралістів з метою збереження контингенту учнів, вихованців і педагогічних кадрів. На цей час еколого-натуралістичні відділи виконують організаційні, координаційні, методичні функції ідо стосується еколого-натуралістичної роботи в містах.

ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ВІДДІЛ ЛИСИЧАНСЬКОГО МІСЬКОГО ЦЕНТРУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ РОБОТИ ЗІ ШКОЛЯРАМИ ТА МОЛОДДЮ

Адреса: 93100 м. Лисичанськ, пр. Сосюри, 1

Телефон: (251) 2-13-10, 5-21-52

Кількість творчих об'єднань: 13, які працюють за трьома профілями (біологія, зоологія, квітникарство), в них займаються 195 дітей.

Педагоги: 3 керівника гуртків,

1 методист (керівник відділу) - Дубенцова Євгенія Михайлівна

Педагоги відділу зуміли залучити до еколого-натуралістичної роботи практично всі навчальні заклади міста Лисичанська, успішно організувати участь школярів у різноманітних еколого-натуралістичних заходах. Еколого-натуралістичний відділ став дійсним координатором еколого-натуралістичної роботи в місті, плідно співпрацює з екологічним відділом при міській раді міськвиконкому, дитячою бібліотекою, дитячими садками, іншими установами.

Основна увага приділяється реалізації проблеми «Розвиток творчої особистості на основі загальноосвітніх цінностей та всебічної педагогічної підтримки».

На базі відділу вдало реалізуються навчально-виховні програми різного рівня і спрямування: екологічні, історико-краєзнавчі, еколого-

естетичні, гуманітарні та інші, багато уваги приділяється розвитку учнівського самоврядування.

Юннати Лисичанська - активні учасники міжнародних і всеукраїнських дослідницьких проектів і програм: «Флора України - компас у явленому світі», «Птах року», GLOBE та інші. Робота з громадськістю, засобами масової інформації, проведення природоохоронних свят і практичних заходів, екологічні рейди і експедиції - це тільки короткий перелік багаторічної наполегливої роботи юних екологів міста Лисичанська.

На даний момент еколого-натуралістичний відділ Лисичанського міського центру позашкільної роботи зі школярами та молоддю є найбільш розвиненим відділом і повністю відповідає вимогам, які є до відділів даного спрямування. Він створений на базі міської станції юних натуралістів, має відокремлене приміщення з кабінетами, куточком живої природи тощо. Робота відділу планується згідно всеукраїнського, обласного та місцевого планів роботи з учнівською молоддю. Особливістю міста є те, що до його складу входять і селищні школи, які примикають до міста. Учнівська молодь цих шкіл є активними учасниками еколого-натуралістичних заходів, що свідчить про бажання відділу досягти рівного доступу всіх учнів міста до якісної позашкільної та позакласної еколого-натуралістичної освіти і виховання.

Завдяки послідовній позиції органів управління освіти міста та наполегливій праці педагогів вдалось зберегти всі надбання, які мала міськ СЮН, у тому числі і координатора роботи за напрямком в місті.

**ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ВІДДІЛ
КІРОВСЬКОГО МІСЬКОГО ЦЕНТРУ
ПОЗАШКІЛЬНОЇ РОБОТИ**

Адреса: м. Кіровськ, вул. Леніна, 1

Телефон: (246) 4-40-85

Кількість творчих об'єднань:

відділ організовує роботу 13 гуртків, які працюють за 11 профілями, клубу «Екос», агітбригади.

Педагоги:

4 керівника гуртків,

Зав. відділом — Ворушко Людмила Мар'янівна.

Кілька останніх років відділ працює над проблемою:

«Екологічні проблеми міста».

За ініціативою педагогів відділу в м. Кіровську щорічно проводяться:

- міські екологічні збори;
- конкурс «Птахи - наші друзі».

Відділ працює в тісному контакті з міською екологічною інспекцією.

Вихованці творчих об'єднань відділу щорічно посідають призіві місця на обласних, всеукраїнських і, навіть, міжнародних еколого-натуралістичних конкурсах. Так, Дьяченко Роман - учасник и призер дитячого екологічного форуму «Зелена планета» у м. Москві (керівник - Ворушко Л.М.); Коренева Катерина — переможець обласного конкурсу «Знавці природи» (керівник - Вепрецька Л.С.); Гончаренко Тетяна, переможець обласного конкурсу юних аранжувальників «Квітуха Луганщина».

На даний час педагогічний колектив відділу сконцентрував свою роботу безпосередньо з вихованцями гуртків. У методичному плані проводиться робота з педагогами різних типів навчальних закладів міста.

**ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ВІДДІЛ
ПЕРВОМАЙСЬКОГО МІСЬКОГО ЦЕНТРУ
ПОЗАШКІЛЬНОЇ РОБОТИ**

Адреса: 93200, м. Первомайськ, вул. Харківська, 6
Телефон: 80955027050

Кількість гуртків:

8 гуртків 4 профілів (ЮДП, валеологія і психологія, квітникарі-аранжувальники.). 110 вихованців.

Педагоги:

2 керівники гуртків.

Зав. відділом - Федченкова Валентина Олександрівна.

Це самий молодий відділ серед позашкільних закладів еколого-натуралістичного спрямування, організований на базі Первомайської міської станції юних натуралістів. Він тільки набуває досвіду, але вже має певні успіхи в організації озеленення навчальних закладів міста, участі в обласних і всеукраїнських масових еколого-натуралістичних заходах: «Мій рідний край, моя земля», «Зелена брама», «Джміль та бджілка», «Юний дослідник», «Зелена весна Луганщини». Цьому сприяє попередній досвід та здобутки, які мала Первомайська міськСЮН.

Відділ налагоджує стосунки з багатьма навчальними закладами міста, особливо з ЗОШ № 30. Як і під час існування станції юних натуралістів, діти продовжують догляд за шкільним садом, проводять озеленення шкільних кімнат, досліджують рідкісні рослини на екологічній стежці «Павловський ліс». Велике значення для навчально-дослідної роботи має теплиця, де діти вирощують кімнатні, овочеві, інтродуковані рослини, проводяться заняття гуртків і екскурсії. На базі теплиці юннати проводять досліді в рамках конкурсу «Юний дослідник», «Зелена брама» тощо.

У цьому році у еколого-натуралістичному відділі ЦПР було створено новий живий куточок - улюблене місце дітлахів. Планується проводити в ньому систематичні спостереження, зоологічні досліді.

Активну участь у 2007 році взяли юні екологи Первомайська в акції «Майбутнє лісу в твоїх руках». Разом з екологічним загоном ЗОШ № 1 вони працювали в Тошківському лісництві і посадили понад 300 саджанців горобини, каштанів, глоду.

ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНІ ЦЕНТРИ НА БАЗІ РІЗНИХ ТИПІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Луганським облЕНЦ, при активній допомозі з боку управління освіти і науки Луганської облдержадміністрації, була започаткована практика активної роботи з відділами освіти, де відсутні станції юних натуралістів (ЕНЦ), щодо відкриття еколого-натуралістичних центрів на базі різних типів навчальних закладів. Починаючи з 1999 року Луганський облЕНЦ розпочав роботу з загальноосвітніми закладами Лутугинського району. У 2001 році був створений перший еколого-натуралістичний центр на базі Розкішнянської СЗОШ I-II ступенів. Набутий досвід та наполеглива робота з органами управління освітою дозволили відкрити ще декілька таких центрів, з урахуванням їх специфіки, регіонального замовлення та кадрового потенціалу. З метою розповсюдження набутого досвіду та надання даному процесу правового статусу Луганським облЕНЦ у 2005 році були розроблені та затверджені «Нормативно-правові та організаційно-методичні засади створення та функціонування еколого-натуралістичних центрів учнівської молоді на базі різних типів навчальних закладів». Це дозволило надати правового статусу роботі існуючих шкільних еколого-натуралістичних центрів на базі: Розкішнянської СЗОШ I-II ступенів Лутугинського, Металістської ЗОШ ІІІ ступенів Слов'яносербського, Вільхівської ЗОШ I-III ступенів Станично-Луганського районів. Водночас це дозволяє створювати подібні заклади в інших містах і районах області.

РОЗКІШНЯНСЬКИЙ РАЙОННИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР

Керівник - Трошина Світлана Володимирівна.

Центр працює над проблемою «Екологічне виховання в контексті управлінської моделі школи сприяння здоровому способу життя».

Приоритетні напрямки діяльності: інтелектуальний розвиток учнів, розвиток духовності, сприяння здоровому способу життя.

Еколого-натуралістичний центр був створений у 2001 році. За ці роки він розширив сфери свого педагогічного впливу і набув статусу районного центру, створив розгалужену мережу гуртків різного профілю. Вихованці центру успішно займаються еколого-краєзнавчою, експериментально-дослідницькою роботою, беруть участь у всеукраїнських та міжнародних освітніх проектах. Вихованці Розкішнянського районного еколого-натуралістичного центру під керівництвом педагогів стали ініціаторами створення двох заповідних територій місцевого зна-

чення: «Урочище «Балки «Плоска» та «Урочище «Знаменський Яр» загальною площею 420 га. Вихованці Центру заклали і доглядають за шкільним садом, алеєю випускників, проводять екологічні експедиції тощо.

За наслідками діяльності шкільного еколого-натуралістичного центру школа включена до регіонального педагогічного експерименту.

ВІЛЬХІВСЬКИЙ РАЙОННИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР

Керівник - Левченко Катерина Михайлівна.

Відкритий у 2004 році на базі Вільхівської ЗОШ І-ІІІ ступенів Станично-Луганського району. Має статус районного координатора за напрямком роботи.

За незначний період існування вже має здобутки в організації еколого-натуралістичної роботи в районі, особливо, у роботі зі шкільними лісництвами. У 2007 році члени Вільхівського шкільного лісництва стали переможцями обласного конкурсу юних лісівників і юних лісничих, гідно представляли область на Всеукраїнському зльоті юних лісівників. Еколого-натуралістичний центр також координує роботу навчальних закладів району з дослідництва, озеленення та практичної природоохоронної роботи, проводить необхідну інформаційно-методичну роботу.

МЕТАЛІСТСЬКИЙ ШКІЛЬНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР

Керівник - Гелюх Галина Павлівна

Основною роботи Центру є музейний комплекс на базі школи, який об'єднує Музей хліба, екологічний музей, українську світлицю. На базі комплексу працюють гуртки еколого-натуралістичного напрямку, природоохоронний клуб, проводяться екскурсії і масові заходи. Педагоги Металістської ЗОШ вдало використовують сусідство двох науково-дослідних інститутів для співпраці учнів і вчених; наукового керівництва з питань дослідництва, селекційної роботи, організації профорієнтаційної роботи і пропагандистської природоохоронної роботи. Це один з небагатьох освітньо-виховних закладів не тільки в області, а і в Україні, де працюють гуртки «юних агрохіміків» та «юних селекціонерів» на базі відповідних науково-дослідних установ з залученням провідних місцевих вчених і фахівців.

За попередньою домовленістю з керівними органами управління освітою в найближчі роки в області планується створення ще декількох шкільних еколого-натуралістичних центрів в Слов'янському (Веселогірська ЗОШ), Кремінському, Біловодському, Перевальському, Сватівському районах, містах: Краснодоні, Стаханові.

акції та виставки допомагають еішлогам-ліцеїстам формувати » молоді міста екологічний світогляд, патріотичні почуття, екологічну культуру.

Різноманітну і плідну суспільно корисну роботу проводи і ь екологічний клуб «Айдар» Старобільського Будинку творчості дітей та юнацтва (керівник клубу - Буткова Людмила Сергіївна), який працює вже 16 років. На рахунку юних екологів багато корисних справ: проведення природоохоронних заходів: акцій «Чисті береги Айдару», «Пташина ялинка», «Посади сад», які стали традиційними для юних натуралістів Старобільщини, участь у всеукраїнському конкурсі-огляді «Мій рідний край, моя земля», вивчення флори Бутківського терасного парку, проведення робіт по заповіданню територій, проведення екологічних експедицій.

Останніми роками екологічний клуб «Айдар» поширив свій вплив майже на всі навчальні заклади району, виконує функції районного координатора еколого-натуралістичної роботи.

Структура гуртків еколого-натуралістичного профілю Старобільського району

	Навчальний заклад	Профіль гуртка	К-сть дітей	К-сть годин	П.І.Б керівника гуртків
1	Районний будинок творчості дітей та юнацтва	Юні друзі природи молодшого шкільного віку	8	42	Буткова Л.С.
		Юні друзі природи	6	15	Буткова Л.С.
		Юні квітникарі з основами аранжування	6	15	Буткова Л.С.
		Юні екологи (клуб «Айдар»)	6	12	Буткова Л.С.
2	Лиманська ЗОШ І-ІІ ст.	Юні лісоводи-дендрологи	6	20	Ткаченко Л.Н.
3	Титарівська ЗОШ ІІІ ст.	Юні екологи-гідрологи	4	18	Раушкіна С.П.
4	Чмирівська гімназія	Юні квітникарі-аранжувальники	4	18	
5	Садковська ЗОШ І-ІІст.	Юні рослинники	4	15	
6	Екологічний центр Старобільської гімназії	Юні екологи			Чупрова С.І.
		Всього:	38	155	

УЧНІВСЬКІ ЛІСНИЦТВА

Історія руху учнівських лісництв у Луганській області нараховує понад 50 років. У 60-70 роки XX століття в області постійно працювали більше шестидесяти учнівських лісництв - одна з найбільших мереж учнівських лісництв не тільки в Україні, а і в колишньому СРСР. Це період закладення найбільших масивів штучних лісів та державних лісосмуг, які і натеper переважають у лісовому фонді області. Юні лісівники тих часів надали значну допомогу у вирощуванні штучних лісів області. На закріплених 9324 гектарах лісів і лісосмуг юні лісівники доглядали ліси, висаджували дерева і кущі, збирали насіння дикорослих рослин, лікарську сировину, заготовляли корми і підгодовували птахів і звірів у зимовий період, охороняли ліси від пожеж і браконьєрів, оберігали мурашники тощо. Після формування основної мережі лісонасаджень, у 80-90 роки, ця робота зазнала спочатку стагнації, а потім і значного скорочення. Наприкінці 90-х років в області збереглося тільки 5 активно працюючих учнівських лісництв. Саме тоді почався процес відтворення роботи учнівських лісництв. Цьому сприяли послідовна позиція управління освіти і науки Луганської обласної державної адміністрації, Луганського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді; підтримка ДЛО «Луганськліс». Проведення всеукраїнських конкурсів та акцій під егідою Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді та Департаменту лісового господарства України надали другого дихання руху юних лісівників. Незважаючи на тимчасове припинення роботи деякими учнівськими лісництвами загальний ріст їх кількості становиться незворотнім. Найбільш плідним за кількістю створених учнівських лісництв був 2004 рік, коли розпочали роботу 5 таких об'єднань. За даними на 1 вересня 2007 року в області працює 20 шкільних лісництв, з них 12 активно діючих, які оформили свої паспорти і щорічно беруть участь в обласних і всеукраїнських масових заходах; вони працюють в таких навчальних закладах:

1. Привільська ЗОШ I-II ступенів № 29 м. Лисичанська
2. ЗОНІ I-III ступенів № 17 м. Антрацита
3. ЗОНІ I-II ступенів №7 м. Сєвєродонецька
4. ЗОНІ I-II ступенів №14 м. Стаханова
5. Веселогірська ЗОШ I - III ступенів Слов'яносербського району
6. Вільхівська ЗОШ I-III ступенів Станично-Луганського району
7. Чугинська ЗОШ I-III ступенів Станично-Луганського району
8. Новоохтирська ЗОШ I-III ступенів Новоайдарського району

9. Успенська гімназія № 1 Лутугинського району

Ю.Микільська ЗОШ I-III ступенів Міловського району

11. Житлівська ЗОШ I-II ступенів Кременського району

12. Лиманівська ЗОШ I-II ступенів Старобільського району

Було відновлено роботу учнівського лісництва «Сосонка» ЗОШ I-III ступенів № 17 м. Антрацита, яке було засноване у 1975 році.

Активізувалась робота шкільних лісництв Кременського району.

В цілому в області працюють більше 20 шкільних лісництв.

Серед найстаріших учнівських лісництв, що і зараз активно працюють в області, слід назвати учнівське лісництво Веселогірської ЗОШ I-III ступенів Слов'яносербського району (засновано у 1970 році), учнівське лісництво Вільхівської ЗОШ I-III ступенів Станічно-Луганського району (засновано у 1983 році).

Обласна програма «Ліси Луганщини», яка розрахована до 2015 року передбачає активне залучення учнівської молоді до справи збереження та відтворення лісових насаджень області. Члени шкільних лісництв - найактивніші учасники всеукраїнських акцій «Майбутнє лісу в твоїх руках», «Ліси для нащадків», регіональної природоохоронної акції «Жолудь», інших масових еколого-натуралістичних заходів.

МУЗЕЇ ХЛІБА

В Луганській області багато уваги приділяється вивченню і збереженню народних традицій, пов'язаних з хлібом, вихованню бережливого відношення до хліба, до людини праці - господаря рідної землі. Шанобливе ставлення до хліба виховується з малих років, воно йде від сім'ї, від школи, виховується в позашкільних закладах.

В області продовжують працювати чотири базових Музеї хліба. Це музеї Першозванівської ЗОШ I-III ступенів Лутугинського району, Металістської ЗОШ I-III ступенів Слов'яносербського району, Сиротинської ЗОШ I-II ступенів Троїцького району і Мілуватської ЗОШ I-III ступенів Сватівського району. Музеї цих шкіл - це дійсно осередки виховання національної самосвідомості, профорієнтаційної роботи. Протягом багатьох років вони продовжують роботу щодо збереження і примноження традицій, звичаїв і обрядів українського народу, виховання молоді на високих традиціях і ідеалах. Учнівські колективи музеїв були активними учасниками всеукраїнського конкурсу «Українська паляниця - 2003» і гідно представляли свої експонати на всеукраїнській виставці. Ці музеї - центри постійної виховної роботи, місце проведення народознавчих і хліборобських свят, екскурсій, інших виховних заходів.

Музей хліба Мілуватської ЗОШ Сватівського району найстаріший в області, він працює ще з 1987 року. Експозиція музею містить такі розділи: «Початок землеробства», «Ціна хліба», «Хліб цілини», «Хліб війни», «Колективізація», «Сучасне село». Вітрини музею наочно розповідають про розвиток сільського господарства в районі, історію села та району. Складовою частиною музею є альбоми «Кулінарні рецепти, «народна мудрість» «Наш хліб». На базі музею постійно проводяться змістовні уроки, виховні та навчальні заходи, щорічно проводиться місячник бережливого ставлення до хліба, вікторини, конкурси віршів про хліб.

Останніми роками в області з'явилися і нові цікаві музеї - у навчальних закладах Краснодонського, Сватівського, Кременського районів, Слов'яносербського районів області. У деяких школах області плідно працюють відділи шкільних краєзнавчих, історичних, народознавчих музеїв. Наприклад, є такі відділи у шкільних музеях Білокуракінського, Троїцького районів. Вони теж виконують виховну роботу щодо бережливого і економного ставлення учнів до хліба.

Значно збільшилась, порівняно з минулими роками кількість куточків економного і бережливого ставлення до хліба. Вони є у багатьох школах області, особливо сільських. Існує такий куточок також у Луганському обласному еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді,

гарні експозиції зібрані на інших еколого-натуралістичних позашкільних закладах. У 2007 році в Луганській області працювало більше 40 таких куточків. Особливо слід відзначити куточок бережливого ставлення до хліба Луганського вищого професійного училища № 47 - беззаперечного лідера регіону з підготовки фахівців хлібопекарської справи. Учні цього ПТУ були неодноразовими учасниками та призерами всеукраїнських заходів відповідного напрямку. Тут зберігаються кращі традиції української хлібопекарської справи, у тому числі і обрядова випічка. Разом з цим учні отримують прекрасні знання та практичні навички щодо сучасних технологій на провідних підприємствах АО «Коровай». Саме це підприємство випускає різноманітну хлібопекарську продукцію європейського рівня якості, насамперед це стосується хлібів серій «Оздоровча» та «Делікатесна». Луганський облЕНЦ плідно співпрацює з ВАТ «Коровай» щодо пропаганди хліборобської і хлібопекарської справи, профорієнтаційної роботи і підтримки існуючих музеїв хліба.

Куточки економного і бережливого ставлення до хліба працюють активно, вони також є центрами профорієнтаційної роботи виховання бережливості, доброти, працелюбності, шани до людей праці. На їх базі постійно проводяться екскурсії, масові виховні заходи. Активно проводиться робота на базі куточків економного і бережливого ставлення до хліба Троїцької районної гімназії, Сєверодонецької міської станції юних натуралістів, ЗОШ № 28 міста Стаханова. Так, за ініціативою навчальних закладів міста Стаханова, у місті вже кілька років проводяться міський конкурс малюнків «Хліб - всьому голова», свято «Хвала рукам, що пахнуть хлібом» для школярів міста. Школа та Музей хліба Сиротинської ЗОШ I-II ступенів Троїцького району, який налічує більше 20 років свого існування, взагалі є осередком культурного життя села. На базі музею проводяться профорієнтаційні уроки, свята «Хліб моєї Батьківщини», «Хвала рукам, що пахнуть хлібом», зустрічі з хліборобами району тощо.

ІНШІ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНІ ОБ'ЄДНАННЯ

В області працюють також інші різноманітні еколого-натуралістичні об'єднання: постійнодіючі екологічні пости, екологічні агітколективи, екологічні експедиції, екологічні експедиційні загони, екологічні табори; окремі гуртки еколого-натуралістичного напрямку, які створені і працюють на базі різних типів навчальних загальноосвітніх і позашкільних закладів всіх регіонів нашої області, дитячі громадські екологічні організації.

За останні роки дитячі громадські екологічні організації набули досвіду з пропаганди екологічних знань і значно активізували свою роботу.

Луганська обласна дитяча громадська екологічна організація (ЛО ДГЕО) «Світанок України», яка створена у 2001 році об'єднує:

- ДГО «Зелене зернятко» Луганського облЕНЦ;
- ДГО «Зелений гомін» Іллірійської ЗОШ Лутугинського району;
- Дитячий екологічний парламент Алчевського ЦЕНТУМ;
- Дитячий екологічний парламент Лутугинського району;
- ДГО «Дика півонія» Новострільцівської ЗОШ Міловського району;
- ДГО екологічний клуб «Кудесник» Северодонецького міського центру туризму і краєзнавства;
- ДГО екологічний клуб «Айдар» Старобільського району;
- ДГО «Мурашка» ЗОШ № 25 м. Попасна;
- Дитячий екологічний рух «Біоцит» Вахрушевської ЗОШ міста Красний Луч;
- 9 філій ЛО ДГЕО «Світанок України» на базі позашкільних навчальних закладів та відділів еколого-натуралістичного спрямування міста: Антрацит, Брянка, Рубіжне, Первомайськ, Ровеньки, Северодонецьк, Свердловськ, Лисичанськ, Кіровськ.

Дитячий екологічний рух «Біоцит» Вахрушевської ЗОШ міста Красний Луч (керівник - учитель Вахрушевської ЗОШ Дубова Лілія Миколаївна). За кілька років робота дитячої громадської організації перетворилась на справжній екологічний рух, який об'єднує майже всіх учнів міста Красний Луч. На рахунку активістів дитячого громадського екологічного руху: озеленення міста, участь у всеукраїнських конкурсах «Мій рідний край, моя земля», «Птах року», обласних: «Зелена весна Луганщини», «Ковиловий степ», численні екологічні рейди по захист первоцвітів і рідкісних рослин, догляд за могилами загиблих воїнів Великої вітчизняної війни. Юні екологи Красного Луча відрізняються небайдужою громадською позицією. Вони активно співпрацюють з Луганським відділенням

Українського товариства охорони природи, подають клопотання на заповідання території міського парку, де ростуть рідкісні рослини, працюють за завданням вчених і спеціалістів управління екології і природних ресурсів в Луганській області.

Візитною карткою нашої області є екологічні експедиційні загани, що успішно працюють у місті Луганську, Алчевську, Антрациті, Брянки, Ровеньки, Красний Луч; Лутугинському, Слов'яносербському, інших районах. Робота в експедиційному загоні дозволяє об'єднати пошукову, дослідницьку, природоохоронну, пропагандистську роботу. Учні, об'єднані в екологічні експедиційні загани, працюють за проектною формою роботи. Це дозволяє ефективно використовувати час (сезонна робота); своєчасно переключатися на інші види діяльності тощо.

Дуже результативно працюють екологічні експедиційні загани Першозванівської, Фабриченської, Розкішнянської ЗОШ Лутугинського району з вивчення первоцвітів (операція «Первоцвіти Лутугинщши») та рослинного світу яруго-балкової мережі району. Юні дослідники обстежили сотні кілометрів балок Лутугинського району, провели картування місць зростання первоцвітів, окремо визначили рідкісні рослини. Наступний етап їх роботи - створення відкритої «Червоної книги» та комп'ютерного довіднику первоцвітів та видання мультимедійного атласу первоцвітів Лутугинського району.

В області досить розвинена мережа екологічних агітаційних колективів, як засобів масової форми екологічної просвіти. Останнім часом активно працюють понад 70 екологічних агітбригад і театрів в різних регіонах. Творчий аспект у діяльності колективів екологічної просвіти - це не лише створення нових духовних цінностей, а і збереження національних традицій, вивчення культурної спадщини. Найкращими агітаційними колективами, які стали переможцями обласних конкурсів екологічних агітбригад 2005- 2007 років є:

- Екологічна агітбригада «Дивосвіт» Лутугинського НВК № 1;
- Екологічна агітбригада Ровеньківської ЗОШ № 1;
- Екологічна агітбригада Ясенівської ЗОШ м. Ровеньки;
- Екологічна агітбригада Фабриченської ЗОШ Лутугинського району;
- Екологічна агітбригада Стаханівської ЗОШ №25;
- Екологічна агітбригада Красноріченської ЗОШ Кременського району;
- Екологічна агітбригада Вахрушевської ЗОШ м. Красний Луч.

**Щиро вітаємо всіх позашкільників області
з поважним святом — 80 річчям юннатівського руху
на Луганщині.**

**Від всієї душі бажаємо педагогам — сили, творчої наснаги,
терпіння і сподівання на кращу долю,
а дітям, нашим веселим невгомним юннатам —
здійснення їх сміливих мрій!**

**Бажаємо світлої радості й сили,
Ласкавої долі, добра і тепла,
Щоб ласку Вам слало небесне світило,
Здоров'ям наповнила рідна земля!**

ЗМІСТ

Історія юннатівського руху на луганщині.....	3
Мережа позашкільних навчальних закладів та організаційних форм еколого-натуралістичного спрямування луганської області.....	5
Обласна комунальна установа /Луганський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді.....	6
Еколого-натуралістичні відділи на базі комплексних позашкільних навчальних закладів.....	34
Еколого-натуралістичні центри на базі різних типів навчальних закладів.....	38
Еколого-натуралістичні клуби.....	40
Учнівські лісництва.....	42
Музеї хліба.....	44
Інші еколого-натуралістичні об'єднання.....*	46

